

Naslov članka/Article:

VKLJUČUJOČ FIZIČNI UČNI PROSTOR ZA UČENCE Z AVTISTIČNIMI MOTNJAMI V POSEBNEM PROGRAMU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Inclusive Physical Learning Spaces for Students with Autism Spectrum Disorders in Special Education

Avtorica/Author:

Mirjam Grubar

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 2-3/2025, letnik 56

ISSN 0350 -5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2025

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Mirjam Grubar

OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško

VKLJUČUJOČ FIZIČNI UČNI PROSTOR ZA UČENCE Z AVTISTIČNIMI MOTNJAMI V POSEBNEM PROGRAMU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Inclusive Physical Learning Spaces for Students with Autism Spectrum Disorders in Special Education

IZVLEČEK

Vključujoče učno okolje, ki ga sestavljajo ustrezno prilagojeno fizično, socialno, kurikularno in didaktično učno okolje, je ključno za kakovostno vzgojo in izobraževanje učencev z avtističnimi motnjami v posebnem programu vzgoje in izobraževanja. Prispevek na primeru iz prakse predstavlja prilagoditve fizičnega učnega prostora v oddelku za učence z avtističnimi motnjami na prvi stopnji posebnega programa vzgoje in izobraževanja na OŠ dr. Mihajla Rostoharja Krško.

Ključne besede: vključujoče učno okolje, fizično, socialno, kurikularno in didaktično učno okolje, posebni program, avtistične motnje, vizualna podpora, elementi formativnega spremljanja

ABSTRACT

Inclusive learning spaces, adapted in terms of physical, social, curricular, and didactic learning environments, are key to quality education for students with autism spectrum disorders in special education. This paper discusses practical adaptations made to the physical learning environment in the department for pupils with autistic disorders at the first level of the special education programme at the Dr Mihajlo Rostohar Krško Primary School.

Keywords: inclusive learning environment, physical, social, curricular and didactic learning environment, special programme, autistic disorders, visual support, formative assessment elements

GRADNIKI VKLJUČUJOČEGA UČNEGA OKOLJA

Vključujoče učno okolje zajema fizično, socialno, kurikularno in didaktično učno okolje, ki se med seboj povezujejo in vplivajo drug na drugega. Fizično učno okolje zajema celotno opremo šole in učilnice, ki učencu zagotavlja občutek varnosti in ga spodbuja k učenju. Sem spadajo velikost, zasnova in opremljenost šolskih prostorov, hrup, temperatura, osvetljenost, barve sten in pohištva, uredjenost in čistoča, postavitve pohištva in sedežni red itd. Socialno učno okolje vključuje odnose v šoli in oddelku, šolsko in oddelčno klimo, šolsko kulturo, pravila in red, medsebojno spoštovanje močnih področij in raznolikosti učencev, učiteljeve in učenčeve značilnosti, vedenje, stališča, pričakovanja, učni stil, socialni razvoj učencev, socialne interakcije ter socialne in komunikacijske veščine. Kurikularno učno okolje zajema izvajanje učnega načrta ali vzgojno-izobraževalnega programa, tj. cilje, vsebine,

metode in vrednotenje ter dejavnosti, ki jih učitelj izvaja med poučevanjem. Didaktično učno okolje zajema učiteljev stil poučevanja, njegove strategije motiviranja učencev, izvajanja pouka in evalvacije, učne pripomočke in učno gradivo, ki ga uporablja v procesu poučevanja in učenja. Pomembno je, da didaktično učno okolje ustreza različnim potrebam, vrstam zaznav in učnih stilov učencev, pri čemer učitelj v največji meri upošteva razvojne značilnosti in spoznavne procese učencev (Grah idr., 2017).

Skozi ustrezne prilagoditve fizičnega, socialnega, kurikularnega in didaktičnega učnega prostora ustvarjamo vključujoče učno okolje, v katerem se učenci počutijo varno, sprejeto, razumljeno in vključeno. Vključujoče učno okolje upošteva učenčeve osebne in posebne vzgojno-izobraževalne potrebe, njegove interese in močna področja ter njegov stil in ritem učenja. Poudarja motivacijo in aktivnost učencev pri lastnem učenju. Krepi pozitivno samopodobo učencev in podpira njihov celostni razvoj.

UČENCI Z AVTISTIČNIMI MOTNJAMI V POSEBNEM PROGRAMU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

V posebni program vzgoje in izobraževanja so vključeni učenci, ki zaradi pomembno znižanih intelektualnih sposobnosti in/ali pomembno znižane ravni prilagojenega vedenja niso nikoli popolnoma samostojni in potrebujejo vse življenje različne stopnje pomoči (Grubešič, 2014).

Učenci z avtističnimi motnjami (v nadaljevanju AM) v posebnem programu vzgoje in izobraževanja ob različno znižanih kognitivnih sposobnostih izkazujejo specifične razvojne zaostanke pri usvajanju mejnikov na področju motorike ter govora in jezika. Posebnosti avtističnih motenj se kažejo v primanjkljajih na področjih socialne interakcije, komunikacije in čustvene zrelosti ter vedenja, interesov in aktivnosti (Barbirić idr., 2014).

Primanjkljaji v socialni komunikaciji in socialni interakciji se kažejo kot težave v verbalni in neverbalni komunikaciji, socialno-čustvenih izmenjavah ter pri razumevanju, vzpostavljanju in vzdrževanju socialnih odnosov. Primanjkljaji na področju vedenja, interesov in aktivnosti pa se kažejo kot prisotnost ozko usmerjenih in ponavljajočih se vedenj, aktivnosti in interesov, ponavljajoča in stereotipna gibanja, ponavljajoč se in stereotipen govor, rigidnost v mišljenju in vedenju, nagnjenost k rutinam in ritualom, preokupiranost z interesnim področjem, v uporabi predmetov na neobičajen in vedno enak način ter kot neobičajni odzivi na senzorne dražljaje (Rogič Ožek idr., 2015).

Kakovostna odstopanja v komunikaciji, socialni interakciji in čustveni zrelosti ter v vedenju, zanimanjih in dejavnostih značilno ločujejo AM od drugih motenj in opredeljujejo posebne vzgojno-izobraževalne potrebe, pri katerih prevladujoč način poučevanja v posebnem programu (npr. različne strategije poenostavitve) pogosto ni zadosten (Jurišić, 2011).

Zaradi svojih specifičnih primanjkljajev potrebujejo učenci z AM v posebnem programu ustrezne prilagoditve pri organizaciji in izvajanju pouka. Prilagoditve pri organizaciji se nanašajo na prilagoditve prostora, didaktičnih pripomočkov in opreme ter organizacijo časa, medtem ko prilagoditve pri izvajanju pouka vključujejo uporabo učencu prilagojenih metod in pristopov poučevanja, splošnih metodično-didaktičnih priporočil za delo z učenci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in AM, strategij za razvijanje komunikacijskih, socialnih in funkcionalnih veščin ter ustreznih strategij ukrepanja ob pojavu neželenega vedenja (Barbirić idr., 2014).

Dodano vrednost in nadgradnjo specialnometodične in didaktične pedagoške prakse, ki temelji na individualizaciji, diferenciaciji in personalizaciji, predstavlja pristop formativnega spremljanja individualnega napredka učenca. Ob strokovni presoji in kakovostnem načrtovanju je v vzgojno-izobraževalno delo z učenci z AM v posebnem programu vzgoje in izobraževanja mogoče uvajati tudi elemente formativnega spremljanja. Pri uvajanju elementov formativnega spremljanja v posebnem programu se upošteva kvalitativno drugačno kognitivno strukturo učencev ter ustrezne prilagoditve in posebnosti pri izvedbi posameznih elementov (Dobravec, 2019).

Pri uvajanju elementov formativnega spremljanja v posebni program vzgoje in izobraževanja je pomembno, da

učitelj upošteva značilnosti motnje učenca ter izvedbo nenehno prilagaja učenčevim sposobnostim in zmožnostim razumevanja. Uvajanje naj poteka postopno in v učenčevem ritmu učenja. Učenec naj bo aktivno vključen v proces, upoštevajo naj se njegovi interesi, pobude in želje. Vsi uvajani elementi formativnega spremljanja naj bodo učencem predstavljeni na konkreten, nazoren in jasen način, ki ustreza njihovim zmožnostim razumevanja (Plavčak idr., 2022).

VKLJUČUJOČ FIZIČNI UČNI PROSTOR ZA UČENCE Z AVTISTIČNIMI MOTNJAMI

Vključujoč fizični učni prostor je varen, funkcionalen, prijeten in spodbuden. S svojo zasnovo, opremljenostjo in urejenostjo omogoča raznolike načine poučevanja in učenja, **podpira povezanost vseh sodelujočih, omogoča učenčev aktivnost in ga spodbuja k učenju.** Uporaba materialov in barv v prostoru je dobro premišljena in skrbno izbrana. Posebna pozornost je namenjena tudi zagotavljanju ustrezne prostorske akustike ter zagotavljanju optimalne količine naravne svetlobe in zadostnih kakovostnih virov umetne svetlobe. Vključujoč fizični učni prostor upošteva pomen kakovostnega prostora na počutje, zbranost, ustvarjalnost in učenje (Kuhar idr., 2021).

Vključujoč fizični učni prostor za učence z AM je opremljen in strukturiran tako, da upošteva senzorne posebnosti učencev, njihovo potrebo po stalnosti, jim zagotavlja predvidljivost, daje občutek varnosti in nadzora nad dogajanjem ter jim omogoča lažje razumevanje okolja, situacij, dogajanja in pričakovanj. Ustrezna prilagoditev fizičnega učnega prostora specifičnim potrebam učencev z AM je v strokovni literaturi opredeljena kot temeljni pogoj, ki učencem z AM omogoča uspešno vključevanje in delovanje v šolskem okolju (Barbirić idr., 2014; Jurišić, 2011; Jurišić, 2016; Šilc, 2015).

POGLED V MOJO UČILNICO

Na fizično ureditev učnega prostora, namenjenega učencem z AM na prvi stopnji posebnega programa, so v našem primeru pomembno vplivali razpoložljivi prostorski in materialni pogoji šole. Zaradi hude prostorske stiske, s katero se šola sooča zadnja leta, pouk poteka na dveh dislociranih enotah, v prostorih, ki v osnovi niso bili namenjeni poučevanju. Na velikost prostora, opremo, osvetljenost in akustiko v učilnici nimam vpliva. Lahko pa učilnico uredimo tako, da ta vsaj delno naslavlja posebne vzgojno-izobraževalne potrebe učencev, jim nudi potrebno podporo in jim zagotavlja varno, prijetno in spodbudno učno okolje.

Pri oblikovanju fizičnega učnega prostora za učence z AM smo sledili temeljnemu načelom uveljavljenega pristopa za obravnavo in učenje otrok z avtizmom in motnjami komunikacije TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children). Pristop TEACCH temelji na strukturiranem poučevanju z vizualno podporo, ki upošteva vizualni način mišljenja kot prevladujoč učni stil učencev z AM, naslavlja in zmanjšuje primanjkljaje, ki so posledica šibke osrednje usklajenosti in motenj v izvršilnih funkcijah, pomaga vzpostavljati generalizacijo, spodbuja samostojnost in preprečuje vedenjske težave, ki izhajajo iz preobremenjenosti, nerazumevanja in nefleksibilnosti. Vzpostavlja razumevajoče okolje,

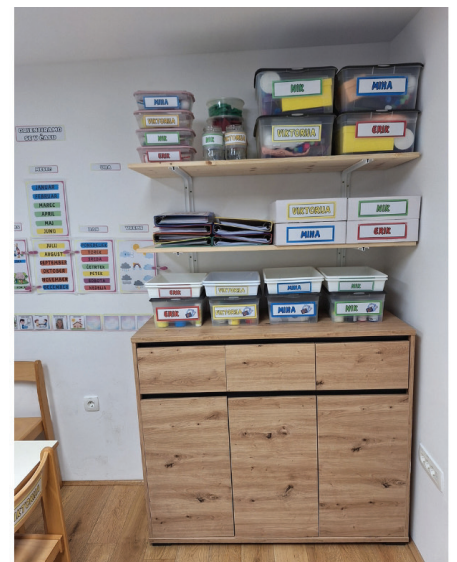
► SLIKA 1: Fizična ureditev in oprema učilnice (Vse fotografije so iz osebnega arhiva avtorice.)

prilagojeno posebnim potrebam učencev z AM, s ključnim poudarkom na upoštevanju učenčevih šibkih in močnih področij, ter oblikovanje individualizirane oblike pomoči, prilagojene posameznemu otroku (Šilc, 2015).

Fizična ureditev in oprema učilnice

Moja učilnica je v mansardi stanovanjske hiše in meri 3,5 x 3,5 m. V njej so tabla, manjša učiteljeva miza, dva stola za učitelja in varuha, manjša omara za didaktično gradivo ter štiri manjše mizice in štirje stoli za učence. Mize za učence so postavljene skupaj v sredino prostora, da sva lahko z va-

ruhinjo ves čas enako blizu vsem štirim učencem in jim po potrebi ustrezno pomagava ob izvajanju različnih aktivnosti, hkrati pa je tovrstna postavitve najbolj optimalna tudi s prostorskega vidika. Za lažjo organizacijo učnega gradiva smo za vrata in nad omaro dodatno namestili police. Na police za vrata učenci odlagajo svoje šolske potrebščine, na policah nad omaro pa je v delovne škatle in mape organizirano različno učno gradivo, ki ga uporabljamo pri pouku. Stene in vrata učilnice so nevtralne barve, opremljene s slikovnimi oporami, na njih pa ni izobešenih likovnih izdelkov ali drugih dekorativnih elementov, da učilnica ni vizualno prenasršena.

► SLIKA 2: Organizacija učnega prostora z uporabo barvnih oznak, delovnih škatel in map

► SLIKA 3: Slikovna opora za jutranji krog

Organizacija učnega prostora z uporabo barvnih oznak, delovnih škatel in map

V učilnici imajo učenci z barvno oznako in imenom označeno svojo mizo in stol (Slika 2a), prostor za odlaganje šolskih potrebščin, lonček za barvice in flomastre ter prostor za torbe (Slika 2b). Z barvnimi oznakami je označeno tudi vse učno gradivo, ki je vsebinsko organizirano ter pospravljeno v delovne škatle in mape (Slika 2c). Barvne oznake pomagajo učencem, ki imajo težave z organizacijo, orientacijo in ciljnim gibanjem po prostoru, da se v učilnici lažje orientirajo, vedo, kje v prostoru je njihovo mesto, katere stvari so namenjene njim, in da vedo, kje najdejo stvari in kam jih po uporabi pospravijo. Takšna fizična ureditev prostora podpira aktivnost in samostojnost učencev z AM pri vsakodnevni aktivnostih. Z organiziranjem

učnega gradiva in sprotim pospravljanjem stvari, ki jih ne potrebujemo pri vsakodnevni delu, se trudimo zagotovljati tudi senzorno prijazen in urejen učni prostor, ki se bistveno ne spreminja, v katerem imajo stvari svoje stalno mesto in iz katerega so odstranjeni za učence morebitni moteči dražljaji.

Vizualna podpora

Zelo pomemben vidik ureditve fizičnega učnega prostora v učilnici, namenjeni učencem z AM, predstavlja vizualna podpora, ki upošteva vizualni način mišljenja kot prevladujoč učni stil učencev z AM (Šilc, 2015). Vizualna podpora, ki upošteva individualne značilnosti učencev, njihovo raven razumevanja jezika in zmožnosti odzivanja, predstavlja za učence z AM pomembno prilagoditev, ki jim omogoča uspešnejše učenje in delovanje v okolju. V oddelku trenutno uporabljamo različne skupinske in individualne oblike vizualne podpore. Skupinske vizualne opore so nameščene na stene in vrata učilnice ter so namenjene vsakodnevni uporabi vsem učencem. Kot skupinsko vizualno oporo v oddelku uporabljamo slikovno oporo za jutranji krog (Slika 3), slikovni urnik dnevnih aktivnosti (Slika 4) in slikovna ponazorila razrednih pravil (Slika 5). Individualne vizualne opore so namenjene posameznemu učencu. Prilagojene so posebej njegovim sposobnostim in se uporabljajo v specifičnih učnih situacijah, za katere so izdelane, ter učence podpirajo pri doseganju individualnih ciljev. Kot individualno vizualno oporo učenci v oddelku trenutno uporabljajo slikovni opomnik pričakovanega vedenja pri delu za mizo (Slika 6), postopkovnik za delo z zvezkom (Slika 7), slikovno oporo za uravnavanje glasnosti govora (Slika 8) in časovnik (Slika 9). Vizualne opore v vzgojno-izobraževalni proces uvajamo postopno, učence sistematično učimo njihovega namena in uporabe ter jih sproti prilagajamo glede na zmožnosti razumevanja učencev.

• Slikovna opora za jutranji krog

Slikovna opora za jutranji krog učence vodi in podpira pri aktivni izvedbi jutranjega kroga, s katerim začnemo naš skupen šolski dan. Jutranji krog izvedemo vsak dan in poteka vedno na enak način. V prvem delu izvedemo aktivnosti za umiritev in zavedanje svojega telesa. V drugem delu sledijo aktivnosti za krepitev socialnih veščin in prepoznavanje čustev. V tretjem delu dežurni učenec poimenuje člane skupine in morebitne manjkajoče, ponovi razredna pravila, določi trenutni letni čas, mesec, dan v tednu in vreme ter poimenuje aktivnosti na slikovnem urniku. Jutranji krog zaključimo s kratko skupno recitacijo.

• Slikovni urnik dnevnih aktivnosti

Slikovni urnik dnevnih aktivnosti daje učencem informacije o poteku dneva in jim omogoča uvid v to, kaj se bo zgodilo in kdaj se bo nekaj zgodilo. Omogoča jim lažje razumevanje dogajanja in zaporedja dogodkov ter jim olajša prehode od ene dejavnosti k drugi. V jutranjem krogu dežurni učenec pokaže in po svojih zmožnostih poimenuje aktivnosti, ki jih ponazarjajo sličice na urniku. Pred začetkom vsake aktivnosti pristopi k urniku, pokaže trenutno kartico in poimenuje aktivnost (npr. *zdaj učenje*). Sledi aktivnost. Ko je ta zaključena, dežurni učenec ponovno pristopi k urniku, imenuje končano aktivnost (npr. *učenje končano*), odstrani kartico z urnika, jo pospravi v kuverto »KONČANO«, ki je ob urniku, ter poimenuje aktivnost, ki sledi (npr. *zdaj brisanje miz*).

► SLIKA 4: Slikovni urnik dnevnih aktivnosti

► SLIKA 5: Slikovna ponazorila razrednih pravil

► SLIKA 6: Slikovni opomnik pričakovanega vedenja pri delu za mizo

• *Slikovna ponazorila razrednih pravil*

Slikovna ponazorila razrednih pravil prikazujejo zelena in neželena vedenja v skupini. Sličice na zeleni podlagi prikazujejo oblike vedenja, ki jih z različnimi strategijami spodbujamo in krepimo, sličice na rdeči podlagi pa oblike vedenja, ki jih v skupini ne dopuščamo in jih poskušamo omejati oziroma preprečevati. Slikovna opora je nameščena na vrata učilnice in jo vsakodnevno uporabljamo kot pripomoček v podporo pozitivnemu vedenju.

• *Slikovni opomnik pričakovanega vedenja pri delu za mizo*

S slikovnim opomnikom pričakovanega vedenja poskušamo učenca opomniti na pričakovano vedenje v določeni situaciji ter ga spodbuditi k želeni obliki vedenja.

• *Postopkovnik za delo z zvezkom*

Postopkovnik za delo z zvezkom prikazuje zaporedje delovnih korakov, učenca vodi skozi aktivnost ter mu daje takojšnjo povratno informacijo o tem, katere korake je že opravil in katere še mora.

• *Slikovna opora za uravnavanje glasnosti govora*

S slikovno oporo za uravnavanje glasnosti govora poskušamo učencu s preprostim in razumljivim stopenjskim sistemom konkretno prikazati, na kateri stopnji je trenutno glasnost njegovega govora in ustreznost te glede na dane okoliščine, ter ga spodbuditi k ustrežnejši obliki vedenja.

• *Časovniki za prikaz trajanja dejavnosti*

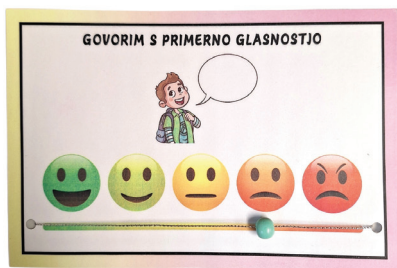
Z različnimi časovniki za prikaz trajanja dejavnosti učencem konkretno prikažemo, koliko časa bo določena aktivnost trajala oziroma kdaj se bo končala. Tako jih poskušamo podpreti pri sprejemanju dejstva, da morajo bodisi določen čas vztrajati pri določeni manj priljubljeni aktivnosti bodisi ob preteku dogovorjenega časa priljubljeno aktivnost zaključiti.

Kotiček za umik in sprostitev

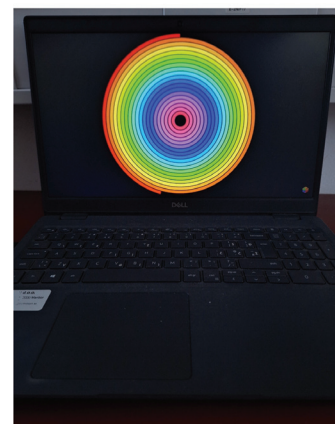
Otroci z AM dražljaje iz okolja predelujejo drugače kot otroci z značilnim razvojem. Drugačne senzorne izkušnje, ki izhajajo iz teh razlik, pomembno vplivajo na funkcioniranje otroka z AM v vsakodnevem življenju. Drugačnost njihovega zaznavanja opazujemo prek odzivanja na dražljaje in pojavnosti specifičnega vedenja (Oder, 2021).

► SLIKA 7: Postopkovnik za delo z zvezkom

► SLIKA 8: Slikovna opora za uravnavanje glasnosti govora

► SLIKA 9: Časovniki za prikaz trajanja

Razlike v senzornem zaznavanju oseb z AM so v diagnostičnem in statističnem priročniku duševnih motenj DSM-5 (American Psychiatric Association, 5. izd., 2013) prepoznane med diagnostičnimi kriteriji za avtizem. Uvrščene so pod diagnostični kriterij ponavljajočih se, stereotipnih vzorcev vedenja, zanimanja ter dejavnosti in so opredeljene kot pretirana ali pa prešibka odzivnost na dražljaje in nenavadna zanimanja (Oder, 2021).

Razumevanje in upoštevanje senzornih značilnosti učencev z AM in razlik v njihovem senzornem zaznavanju je pomembno vodilo pri oblikovanju vključujočega fizičnega učnega prostora zanje. Da bi učencem omogočili senzorno prijaznejše učno okolje, smo jim poleg že opisanih prilagoditev uredili tudi kotiček za umik in sprostitev, v katerega se lahko umaknejo, kadar postane učno okolje zanje preobremenjujoče. Kotiček za umik in sprostitev smo uredili v manjši skupni igralnici, ki si jo delimo s sosednjim oddelkom. Kotiček smo s pregradnimi ploščami in vrati ločili od igralnice in tako oblikovali majhen, prijeten prostor, ki omogoča umik in sprostitev. Kotiček velikosti 1,7 x 2,7 m je zatemnjen, opremljen z manjšim zvočnikom in svetlobnim projektorjem, ki omogočata predvajanje različnih svetlobnih in zvočnih učinkov, ter razpršilnikom za aromaterapijo. Stene kotička so opremljene z različnimi tipnimi elementi. V kotičku sta dve vreči za sedenje, velika mehka odeja in košare z različnimi senzornimi pripomočki, kot so obtežitvene vrečice, barvna svila, masažni valjčki in žogice, pripomoček za masažo glave, barvne senzorne stekleničke, milni mehurčki ipd. Kotiček uporabljamo kot prostor umika ob preobremenitvi, hkrati pa tudi kot prostor, v katerem z učenci izvajamo različne vodene individualne senzorne aktivnosti. Zaradi majhnosti učilnice kotiček za nas predstavlja velik prispevek in zelo pomembno prilagoditev fizičnega učnega prostora, ki celoten učni prostor ustvarja bolj vključujoč in omogoča kakovostnejšo izvedbo vzgojno-izobraževalnega procesa.

URESNIČEVANJE ELEMENTOV FORMATIVNEGA SPREMLJANJA PREK FIZIČNE UREDITVE UČNEGA PROSTORA

Prek fizične ureditve učnega prostora z barvnimi oznakami, organizacijo učnega gradiva v delovne škatle in mape ter različnimi oblikami vizualnih opor lahko uresničujemo tudi posamezne elemente formativnega spremljanja. Opisana fizična ureditev učnega prostora podpira predvsem uvajanje namenov učenja in kriterijev uspešnosti, dokazov o učenju in povratne informacije, izvedba katerih pa mora biti ustrezno prilagojena zmožnostim razumevanja učencev. Ob opisani fizični ureditvi učnega prostora lahko učitelj skupaj z učenci, ki to zmorejo, oblikuje različne namene učenja in kriterije uspešnosti, dokaze o učenju in povratne informacije za področje orientacije v prostoru, organizacije, samostojnosti pri izvedbi dejavnosti, socialne interakcije in komunikacije, zavedanja telesa in sprostitev tehnik, prepoznavanja in izražanja čustev, regulacije vedenja in časovne orientacije.

Učitelj ob upoštevanju značilnosti motnje učenca in njegovih zmožnosti razumevanja skupaj z učencem na konkreten, nazoren in jasen način oblikuje namen učenja za posamezno področje, ki učencu pove, kaj se bo učil ter katera znanja in spretnosti bo razvil. Skupaj na enak način oblikujeta tudi kriterije uspešnosti, ki učenca usmerjajo k doseganju namenov učenja in mu pomagajo pri presojanju o uspešnosti lastnega učenja. Različne dokaze o učenju učitelj skupaj z učencem zbira med različnimi vsakodnevnimi aktivnostmi. Dokazi o učenju učitelju povedo, kako učenec napreduje, kaj že zna in zmora ter česa še ne, čemur nato ustrezno prilagaja proces poučevanja. Učitelj ob tem učencu podaja jasno, nazorno in konkretno povratno informacijo, ki učencu na njemu razumljiv način sporoča, kje je na poti do cilja in kaj še mora storiti, da bo cilj dosegel (Plavčak idr., 2022).

► SLIKA 10: Kotiček za umik in sprostitvev

Fizična ureditev učnega prostora z barvnimi oznakami, organizacijo učnega gradiva v delovne škatle in mape ter z različnimi oblikami vizualnih opor s svojo konkretnostjo, nazornostjo in jasnostjo ter prilagojenostjo specifičnim potrebam učencev z AM podpira učitelja pri uvajanju posameznih elementov formativnega spremljanja v vzgojno-izobraževalno delo z učenci z AM v posebnem programu vzgoje in izobraževanja.

SKLEP

Opisane prilagoditve fizičnega učnega prostora ne zahtevajo velikih posegov v prostor in ne predstavljajo večjih finančnih stroškov, predstavljajo pa pomembno prilagoditev za učence z AM. **S pozitivno naravnostjo, dobro organizacijo in malo ustvarjalnosti lahko tudi majhen prostor oblikujemo v vključujoč učni prostor, ki upošteva posebne vzgojno-izobraževalne potrebe učencev. Hkrati pa učitelja pa podpira pri izvajanju učinkovitih, znanstveno dokazanih didaktičnih pristopov, ki upoštevajo zmožnosti in posebne vzgojno-izobraževalne potrebe učencev ter učence postavljajo v aktivno vlogo, spodbujajo njihov celostni razvoj in krepijo njihovo pozitivno samopodobo.**

VIRI IN LITERATURA

- Barbirič, A., Božič, A., Pašič, V., in Rupar, T. (2014). *Navodila za delo z otroki z avtistično motnjo v posebnem programu vzgoje in izobraževanja*. (2014). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/Posebni-program-vzgoje-in-izobrazevanja/Navodila/Nav_avtisticna_motnja.pdf
- Dobravc, S. (2019). Formativno spremljanje kot izziv in priložnost za uspešno delo z otroki z motnjami v duševnem razvoju. *Formativno spremljanje kot podpora učencem s posebnimi potrebami: Priročnik za strokovne delavce*. Zavod RS za šolstvo.
- Grah, J., Rogič Ožek, S., in Žarkovič Adlešič, B. (2017). *Zakaj vključujoča šola* (1. zvezek). *Vključujoča šola: Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce*. Zavod RS za šolstvo.
- Crubešič, S. (2014). *Posebni program vzgoje in izobraževanja*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/Posebni-program-vzgoje-in-izobrazevanja/Posebni-program_vzgoje_in_izob.pdf
- Jurišič, B. D. (2011). Specialnopedagoška obravnava otrok z avtizmom. V C. Kržišnik in T. Battelino (ur.), *Izbrana poglavja iz pediatrije* (23) (str. 340-356). Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, Katedra za pediatrijo. <https://icpika.si/wp-content/uploads/2017/09/Specialnopedagoska-obravnava-otrok-z-avtizmom-B.-D.-Jurisic-2011.pdf>
- Jurišič, B. D. (2016). *Otroci z avtizmom: priročnik za učitelje in starše*. Izobraževalni center PIKA, Center Janeza Levca Ljubljana.
- Kuhar, Š., Šubic, B. V., in Filipič, P. (2021). Prostor ima moč. *Vzgoja in izobraževanje* 52(4/5), 58-60.
- Oder, N. (2021). *Senzorno zaznavanje otrok z avtizmom: Pot do spodbudnega in senzorno prijaznejšega učnega okolja*. Izobraževalni center PIKA, Center Janeza Levca Ljubljana.
- Plavčak, D., Zupanc Grom, R., in Košnik, P. (2022). *Posebni program vzgoje in izobraževanja*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/Posebni-program-vzgoje-in-izobrazevanja/Posebni_program_vzgoje_in_izob_sklep.pdf
- Šilc, M. (2015). *TEACCH - obravnava in izobraževanje otrok z avtizmom in sorodnimi komunikacijskimi motnjami*. Projekt ZORA - Več zdravja za otroke in mladostnike z avtizmom in njihove družine. https://zora.instavtizem.org/assets/pdf/Izobrazevanje_starsev_O2_O1.pdf